

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Liegler Vendor

Cím:

*Budapest közéletmezése
a háboru után*

Forrás:

Magyarország

Bp.

1918. 7/6

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

381.631

Hely

Idő

"1918"

Személy

Helyszám

Budapest közéletmezése a háboru után

A központi vásárcsarnok — Az élelmiszer kereskedelem központosítása

Husz év alatt, a mai központi vásárcsarnok keretét már régen túl haladtak azok a követelmények, amelyek székesfővárosunk milliós lakosága élelmiszerének korszerű és megfelelő elhelyezést és berendezést kívánhatnának. Hogy mennyire, azt mutatják az itt felsorolt hiányok.

A mai központi vásárcsarnok már a helyszűke és különösen elégtelen vasuti rakodói miatt nem alkalmas arra, hogy végleges élelmiszer gócponttá legyen fejleszhető.

Helytelen, hogy benne a nagy- és a kisdrásítás egy fedél alatt van, ami sok tekintetben zavarólag hat. A tapasztalat és a világvárosok példája arra tanít, hogy célszerű ugyan, ha a központi vásárcsarnok közelében detailcsarnok is van; de azt a nagykereskedéstől teljesen elkülönítve kell elhelyezni, külön épületben.

Az utolsó idők tapasztalatai sürgetik, hogy a központi vásárcsarnok bővítésével, esetleg áthelyezésével, a háboru befejeztével azonnal foglalkozzunk. Ennek a kérdésnek helyes megoldása ötletszerűen nem dönthető el, mert egy hibás lépés — a közéletmezés végtelen kárára — étizedekre elronhtaná az ügyet.

Az első szempont, hogy nem szabad a kérdést akképp megoldani, hogy Budapesten többi élelmiszer gócpont keletkezessék és a nagybani kereskedés szétforgácsolódjék. (A központi vásárcsarnok és a tultengett Garay-

teri piac már ma is külön gócpontok.)

A helyi és időbeli koncentrációt elvét követették a nagy világvárosok, amelyekben sokszor inább valóságos sikátorokban maradtak meg a nagy kereskedéssel, semhogy azt szétforgácsolják (decentralizálják), avagy olyan helyre helyezték át, ahol prosperitása kétséssé válhatott volna. Példa erre a párisi Halle-Centrales s Londonban a Billingsgatei halcsarnok, a Smithfieldi husvásár stb. A legujabb nagy vásárcsarnok a müncheni, amely 1911-ben lett készen. Ennek az elhelyezése azonban a város végén nem a legszerencsésebb.

A jelenlegi központi vásárcsarnok kibővítésére, illetőleg a végleges megoldásra ezek az irányadó feltételek:

1. Ideiglenes kibővítés legalább 10—20 évre, a mai központi vásárcsarnok keretében. Ez a mód csak a környéken levő házak és telkek kisajátításával (hátrafelé) lehetséges; de így a vasuti összeköttetés elégtelenségét aligha lehetne gyökeresen orvosolni, mert fennmaradna az a hiba, hogy a szállítmányok az egyes rendező pályaudvarokról a jövőben is nagy idővesztéssel érkeznének a központi vásárcsarnokba. Tudjuk, hogy ez a körülmény a könnyen romló élelmiszerekkel milyen kárral jár. Emellett többféle pótéptípusra lenne szükség. Nevezetesen a dunaparti szezonpiac jobb elhelyezéséről vagy befedéséről, egy élőbaromfi és tojás-csarnokról, a tojás-tözsdé elhelyezéséről, egy detail vásárcsarnokról, továbbá gyümölcsnek, zöldségnek, tejtermékeknek: egy-egy külön csarnokról, egy hal- és virágcsarnokról és végül a vasuti kirakodó lehető bővítéséről kellene gondoskodni.

A jelenlegi központi vásárcsarnokot az ott levő hűtő miatt teljesen a husvásár részére kellene berendezni. Lehetne még a közraktárak megváltásáról is szó, ha az ideiglenes megoldás mellett döntünk.

Az ideiglenes megoldásnak, 10—20 évre is olyan arányokban kellene történnie, hogy legalább félre minden fedél alá kerüljön; mert ellenkező esetben megfagy vagy agyonázik minden (ugy mint az most is megtörténik). Az árus az ilyen károkat természetesen a vevőre hárítja; de még nagyobb baj ennél az, hogy nem lehet a készleteket konzerválni kellő időre, hanem azokat el kell kótyavetyélni. Így a székesfőváros egyenletes ellátása nincsen biztosítva és az árak hullámozása is túlnagy.

2. A „végleges” megoldás 50—100 évre. Erre kell törekednünk, mert a közéletmezést csak állandó berendezéssel alapozhatjuk meg hosszú időre.

Ez a végleges megoldás is kétféleképpen eszközölhető:

a) Decentralizáltan (pl. londoni rendszer), t. i. ha a nagykereskedés különböző ágai nem egy helyen vannak, pl. a husvásár a vágóhidak közelében a vágóhidon, a zöldség, gyümölcs, burgonya, tejtermék, hal, baromfi és tojás nagyárúsítás pedig külön épületekben lesz ugyan; de a város más-más részén, valamelyik teherpályaudvarral (rendezőpályaudvarokkal) kapcsolatban, vagy a Dunapárt mentén.

b) A centralizált (központosított) elhelyezés (pl. Páris, Berlin), ugy, amint az nálunk jelenleg is megvan, azonban, ugy hogy minden nagyárúsítást, külön épületben kell elhelyezni; de összpontosítva egy helyen. Egy ilyen nagy élelmiszervásár-telepet a központi vásárcsarnok jelenlegi helyén nem lehetne berendezni, mert egyrészt ott erre nincsen elég hely, másrészt mert az új központi vásárcsarnokot telepszerűen kell létesíteni, terjedelmes vasuti sínekkel és raktárakkal, hűtővel, pincékkel stb. ellátva.

Ha pedig kivitteli piaccá is akarjuk tenni, akkor tranzit-raktárak is kellenek.

Ennek a nagy élelmiszervásár-telepnek „élelmiszer pályaudvar” jellegével kell rendelkeznie.

A központosított elhelyezésre kell azért is törekednünk, mert a központosított nagy vásáron az árak a kereslet és kínálat aránya szerint egységesen alakulhatnak ki Budapestre nézve, ami a szétforgácsolt (decentralizált) nagy vásárok mellett nem lehetséges. Ellenkező esetben minden piacon más és más napi ár keletkezik az egyes élelmicikkeknel, s egységes budapesti napi árról beszélni nem lehet. Természetes, hogy az ilyen árbeli eltérések a fogyasztóra nézve hátrányosak.

A központosított rendszer mellett lehetséges lesz, hogy Budapestet *kiviteli piaccá* tegyünk az egész ország számára, míg most a magyar áru nagyrészt mint *osztrák termék* kerül külföldre, így a tojás, baromfi, vad, gyümölcs stb.

Hogy az ilyen „kiviteli piac” a helyi fogyasztásra csak előnyös lehet, azt nem kell bővebben bizonyítanom.

Budapest törvényhatósága eddig is ezt az elvet követte pl. a gabonánál a közraktárak létesítésével.

A maradandó vagy végleges megoldáshoz (nagy vásártelep, 50—100 évre) legalább 150.000 m² terület, 500 m. dunai rakodópart és 100—120 vasúti kocsi egyidőben való kirakására *elég-
séges vasúti rakodó kell.*

Külön épület kell minden egyes tömegcikk nagybani árusítása számára és pedig egyenként legalább 10.000 m² beépített területtel, külön-külön: a husvásárnak, zöldségnek, burgonyának, gyümölcsnek, tisztított baromfinak, élő baromfinak és tojásnak, a tejtermékek és a halnak. Külön detailsarnak a virágnak, a központi vásárcsarnok mellett. Külön hely kell a falusi kocsiknak és az idénypiacnak (dinnyének, zöla tengeri, paradicsomnak, burgonyának stb.), mert meg kell jegyeznem, hogy ezeket a speciális magyar tömegcikkeket, amelyeket a falusiak most is naponta 600—700 kocsival hoznak a dunaparti idénypiacra, nyáron és ősszel: bajos lenne mind fedél alá hozni. Kell még hely a szállító üres lófogatok felállítására is. Az egyes csarnokokat pincével, hűtővel és vasúti rakodóval kell ellátni. Ezenkívül kellenek nagyobb földszinti raktárépületek is tömegcikkeknél, pl. burgonyának, átmeneti és téli beraktározásra, továbbá tőzsdeépület stb.

A nagyvásártelep kereteinek illetően megállapítása után foghatunk csak a hely kiválasztásához. Kombinációba kellene venni minden alkalmasnak látszó helyet vagy telket és azok megszerzési költségét.

Ilyenek a következők:

A közraktárak falozott épületei, a dunaparti teherpályaudvar területe, kisajátítható házak és telkek a jelenlegi központi vásárcsarnok mögött, a közvágóhid és marhavásár telke, a személy- és teherpályaudvarok telkei, a létesítendő kereskedelmi kikötőben rezervált hely stb.

Meg kell még jegyeznem a következőket. A központi vásárcsarnok kibővítése vagy át-
helyezése tetemes összegbe fog kerülni, azért nagy jelentősége van ennél a létesítménynél a jövedelmezőségnek (amortizáció) is. Ezért szükséges, hogy minden luxus mellőzésével, csak a tárgy praktikus oldala legyen irányadó.

Jól átgondolt tervezésre van szükség, mielőtt az elhatározó lépést megtennék. Amint már több alkalommal kifejtettem, a legelső teendő, a *husvásár* kérdésének eldöntése lenne. Hol fejlesszük azt? A vágóhidon, a jelenlegi, vagy a létesítendő új központi vásárcsarnok **keretében? Nézeteimet erre vonatkozólag már kifejtettem. Ha a husvásár kérdése véglegesen el lesz döntve: akkor az egyéb élelmickekkel való nagykereskedés elhelyezésének elhatározása sokkal könnyebb lesz.**

Ziegler Nándor,
vásárcsarnok-igazgató.